

Kirgizsko – monitor ekonomického vývoja **Október 2017**

1. Aktuálny makroekonomický vývoj / očakávané trendy:

Minister národnej ekonómie A. Novikov na zasadnutí vlády 30.10. informoval o aktuálnom vývoji kirgizskej ekonomiky. Ako uviedol, **rast HDP za január-september 2017** podľa predbežných údajov predstavoval **335 mld. KGS (4,2 mld. €)** a v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka zaznamenal **nárast o 5 %**. Oproti hodnote 1,4 % v januári-septembri 2016 tak rast reálneho HDP v tomto roku zrýchľuje svoje tempo, **hlavne vďaka priemyslu, ktorý zaznamenal nárast až o 21,2 %** a na tvorbe HDP sa podieľal 18,7 %. Služby (podiel na HDP 48,7 %) aj poľnohospodárstvo (podiel na HDP 14,6 %) stagnujú na úrovni 0,8 %. Tržby priemyselných podnikov za 1-8/2017 v bežných cenách dosiahli 161 mld. KGS (2 mld. €), bez bane na zlato Kumtor to bolo 122,9 mld. KGS (1,5 mld. €). Sektor služieb zaznamenal tržby vo výške 279,6 mld. KGS (3,5 mld. €), poľnohospodárstvo 158,1 mld. KGS (1,9 mld. €). Uvedené čísla dokumentujú, že hoci kirgizská ekonomika rastie, výkonnosť jej hlavných odvetví ostáva relatívne nízka.

Vláda na svojom zasadnutí 30.10. schválila tiež dodatky k výdavkovej časti republikového rozpočtu na r. 2017, ktorá bola navýšená o 12,2 mld. KGS na 162,3 mld. KGS (2,0 mld. €). **Rozpočtové výdavky na sociálnu sféru pritom predstavujú 51,5 % celkového rozpočtu**; za 9 mesiacov r. 2017 dosiahli 49,6 mld. KGS (617,3 mil. €), z čoho 19,9 % išlo na projekty sociálneho zabezpečenia, 17,2 % na projekty v oblasti vzdelávania, 9,8 % na zdravotníctvo, 3,1 % na rozvoj cestovného ruchu, kultúry a náboženstva a 1,5 % na rozvoj komunít. **Deficit verejných financií v tomto roku** by mal dosiahnuť 21,1 mld. KGS (263 mil. €), čo predstavuje **4,3 % HDP**. V súlade s priaznivým aktuálnym ekonomickým vývojom **bola upravená aj prognóza rastu reálneho HDP v r. 2017 na 3,5 %** oproti pôvodným 2,9 %.

Celkový obrat zahraničného obchodu za január-august 2017 dosiahol 3 888,4 mil. \$ a medziročne sa zvýšil o 12,1 %, objem obchodu s krajinami EEÚ predstavoval 1 515,7 mil. \$ (nárast o 13,4 %). **Vývoz v uvedenom období činil 1 106,4 mil. \$ (+24,4 %), dovoz 2 782,0 mil. \$**, v dôsledku čoho bolo vykázané pasívne saldo -1 675,6 mil. \$. Medzi exportne úspešné komodity sa zaradilo maslo (4,9-násobný nárast), sušené ovocie (2,2x), nemonetárne zlato (+25,7 %) a bavlnené vlákno (+16,4 %). V oblasti dovozu možno pozorovať nárast objemov syntetických tkanín (4,3x), pneumatík a tabakových (2x), ropných produktov (+38,5 %), komunikačných zariadení a ich častí (+30,5 %), výrobkov z nelegovanej ocele (+22,5 %), odevných výrobkov (+9,6 %) a dusíkatých hnojív (+7,6 %).

2. Podnikateľské prostredie / aktivity firiem:

Hodnotenie Doing Business 2018

Kirgizsko sa v najnovšom ratingu Svetovej banky „Doing Business 2018“ umiestnilo na **77. mieste** spomedzi 190 hodnotených krajín a oproti predchádzajúcemu hodnoteniu **pokleslo o dve priečky**. Spomedzi krajín svojho hlavného ekonomického smerovania – EEÚ (Eurázijská ekonomická únia) – sa umiestnilo na poslednom mieste (Ruská federácia 35, Kazachstan 36, Bielorusko 38 a Arménsko 47. miesto). Podnikateľské prostredie Kirgizska

získalo pozitívne hodnotenie v kategórii „Registrácia majetku“, kde obsadilo celkové 8. miesto, darilo sa aj ďalším dôležitým oblastiam ako „Získanie úveru“ (29), „Začatie podnikania“ (29) a „Získavanie stavebných povolení“ (31). Problematickými sférami, ktoré komplikujú rozvoj podnikania, naďalej ostáva riešenie platobnej neschopnosti (119. miesto), hoci tu bol od ostatného hodnotenia zaznamenaný nárast o 11 pozícií, hlavne vďaka dodatkom k Zákonom o bankrote Kirgizskej republiky prijatým v máji t.r. K najslabším stránkam podnikateľského prostredia v Kirgizsku podľa hodnotenia Svetovej banky patrí problematický prístup k elektrickej energii (164. miesto), daňové povinnosti firiem (153) a vymáhateľnosť zmlúv (139).

Odstúpenie od dohody s CZ firmou Liglass Trading

Viac ako mesiac naťahované rozhodnutie vlády o pokračovaní zmluvy s českou spoločnosťou Liglass Trading o výstavbe malých vodných elektrární ukončil **premiér S. Isakov, ktorý 10.10. podpísal rozhodnutie kirgizskej vlády jednostranne odstúpiť od predmetnej zmluvy**. Smutný koniec českého investora v Kirgizsku sa takto stáva mementom pre niekoľko slovenských firiem, ktoré v ostatnom čase avizovali záujem zapojiť sa do projektov výstavby malých vodných elektrární v Kirgizsku (aj Kazachstane).

3. Medzinárodné hospodárske vzťahy / Eurázijská ekonomická únia:

Aktivity Rusko-kirgizského rozvojového fondu

Dňa 31.10. bol v Biškeku uvedený do prevádzky nový závod «Пейванд», ktorý bude vyrábať laky a farbivá. Finančné prostriedky vo výške **650 tis. \$** poskytol Rusko-kirgizský rozvojový fond a boli využité na **nákup technológie** umožňujúcej vyrábať vlastnými silami vstupnú surovinu na prípravu farieb (uhličitan vápenatý) doposiaľ dovážanú z Iránu. Tento postup umožní 4-násobne znížiť vstupné náklady na výrobu farieb, čo zabezpečí ich cenovú dostupnosť. **Ide o ďalší z projektov Rusko-kirgizského rozvojového fondu, ktoré sú podporované aj kirgizskou vládou a sú zamerané na podporu produkcie orientovanej na export.** Fond (<http://www.rkdf.org/ru/>) od svojho vzniku v r. 2014 už stihol finančne podporiť 780 projektov v celkovej hodnote 254 mil. \$. Investičné projekty do 1 mil. \$ financuje cez komerčné banky a nad 1 mil. \$ vstupuje priamo. Prioritnú orientáciu na malé a stredné podnikanie dokumentuje skutočnosť, že zo 780 investičných projektov bolo 34 veľkých, zvyšok tvorili investície do MSP.

Napätie na kirgizsko-kazašských hraniciach: porušuje Kirgizsko pravidlá EEÚ?

Vláda Kirgizskej republiky sa podľa vyhlásenia kazašského premiéra B. Sagintajeva z 25.10. bude musieť zamerať na nasledujúce oblasti:

1. Zosúladiť normy svojho národného zákonodarstva v oblasti daňovej správy s právom EEÚ.
2. Prijatť opatrenia na zabránenie nelegálnemu exportu, obzvlášť falšovaných výrobkov.
3. Zabezpečiť stály a efektívny výkon veterinárno-sanitárnej a fytosanitárnej kontroly tovarov v súlade s požiadavkami EEÚ.
4. Prijatť opatrenia na zabránenie porušovaniu pravidiel dopravy členských krajín EEÚ.
5. Predchádzať pašovaniu a nezákonnému pohybu cez kazaško-kirgizskú hranicu omamných látok, zbraní a munície.

Hľadanie nových odbytových trhov

Súčasným problémom na kazaško-kirgizskej hranici, ktoré trvajú od 10.10.2017 a bránia plynulému vývozu kirgizskej produkcie smerom k dvom hlavným obchodným partnerom (Ruská federácia a Kazachstan pokryli 22 % a 21 % vývozu v r. 2016), nútia kirgizské firmy

hľadať nové odbytové trhy pre ich produkciu. Podľa vyjadrenia vedenia Národnej agentúry pre podporu investícií a exportu z 31.10. **domáci producenti v súčasnosti analyzujú možnosti reorientácie exportu na odberateľov v Číne a Uzbekistane.** Podnikateľská sféra označuje situáciu na kazaško-kirgizskej hranici za politický problém, ktorý možno vyriešiť spoločným dialógom. Argumentuje tiež tým, že k pašovaniu tovaru dochádza na celom území EEÚ, nielen na kirgizskej hranici. Odhaduje sa, že až 80 % tovarov, ktoré sú v súčasnosti zadržované na kirgizsko-kazašských hraniciach (kolóna dosahuje tisíc nákladných vozidiel), smeruje do Ruskej federácie a zvyšných 20 % ide do Kazachstanu. Kirgizskí ekonomickí experti odhadujú, že súčasná zložitá situácia sa stabilizuje do 01.12.2017.

Cestovná mapa EEÚ: Kirgizsko sa musí spoľahnúť na vlastné sily

Premiér S. Isakov v komentári k **vypovedaniu dohody s Kazachstanom o poskytnutí pomoci vo výške 100 mil. \$** určenej na adaptáciu Kirgizska do EEÚ vyhlásil 30.10., že podľa neho by sa jeho krajina tejto pomoci aj tak nedočkala alebo by ju dostala za určitých zväzujúcich podmienok. Ako uviedol, vláda sa týmto nevzdáva zodpovednosti za realizáciu cestnej mapy EEÚ a z rozpočtu už vydělila zodpovedajúce prostriedky na vybavenie štátnych hraníc a laboratórií. Rovnako aj v rozpočte na r. 2018-19 budú zahrnuté prostriedky na ďalšiu realizáciu týchto opatrení, Kirgizsko sa podľa premiéra Isakova „bude musieť spoľahnúť na vlastné sily“. Tu však nejde iba o jednorazovú finančnú pomoc, pokračovanie napätých vzťahov s Kazachstanom by mohlo Kirgizsku poškodiť viac ako jeho severnému susedovi.

Úver Svetovej banky

Rada výkonných riaditeľov Svetovej banky na svojom zasadnutí 30.10. schválila **nový projekt v Kirgizsku v celkovej hodnote 46 mil. \$ (23 mil. \$ úver a 23 mil. \$ granty)**, ktorý bude určený na **riešenie pretrvávajúceho problému krajiny – nízkej úrovne zásobovania teplom z centrálnych zdrojov.** V súčasnosti iba 17 % z 1,1 milióna domácností, hlavne v Biškeku a niekoľkých ďalších mestách, má prístup k službám centrálného rozvodu tepla. Ostatných 907 tisíc domácností sa musí spoliehať na individuálne tepelné zdroje s použitím uhlia, dreva, elektrickej energie a čiastočne aj zemného plynu.

Súčasťou projektu, ktorý by mal byť prínosný pre viac ako 200 tisíc občanov Kirgizska, bude rozšírenie centrálného rozvodu tepla v hlavnom meste na satelitné zóny (450 bytových domov a 29 administratívnych budov), modernizácia individuálnych odberových bodov (merače tepla a horúcej vody). V rámci projektu pomoci 17 tisícom rodín s nízkymi príjmami, ktoré žijú vo vzdialených regiónoch na vidieku, bude podporený nákup energeticky efektívnych vykurovacích zariadení s nízkym dopadom na životné prostredie.

Pozn.: uvedený projekt vytvorí nové možnosti pre zahraničných, aj slovenských dodávateľov meračov tepla, kotlov na pevné palivo a ďalších komponentov energetickej infraštruktúry a zvyšovania jej efektívnosti. Projekt bude realizovaný cez Agentúru pre rozvoj komunít a investícií ARIS (<http://www.aris.kg/>), ktorej aktuálnej projekty možno nájsť na stránke: http://www.aris.kg/en/projects_ev/

Nízky záujem investorov zo SNŠ

Podiel krajín SNŠ na príleve priamych zahraničných investícií je v priebehu roku 2017 minimálny. Za prvý polrok 2017 dosiahol 22,5 mil. \$, čo predstavuje 6,1 % z celkového objemu 369,5 mil. \$, ktoré pritekli do kirgizskej ekonomiky v uvedenom období (8,4-násobný medziročný pokles). Prílev PZI z Kazachstanu predstavoval 13,2 mil. \$, z Ruskej federácie 8,1 mil. \$. Krajiny mimo priestoru SNŠ investovali v Kirgizsku 347,0 mil.\$, išlo hlavne o Čínu (137,0 mil. \$) a Kanadu (129,4 mil. \$). Hlavná časť investícií smerovala do

priemyselnej výroby (249,5 mil. \$), niečo málo aj do profesionálnej, vedeckej a technickej činnosti – geologického prieskumu (45,9 mil. \$), finančného sprostredkovania a poistenia (38,4 mil. \$). Záujem zahraničných investorov o sektor poľnohospodárstva je blízky nule (5,1 tis.\$), v oblasti služieb sa okrem financií čiastočne drží veľkoobchod a maloobchod s 13,2 mil. \$ (3,6 % prílevu PZI za 1-6/2017).

Zdroj: Kabar KG, 24 KG, AKI Press, Tazabek, KG News, FOR KG, Novosti KG, GOV KG, Gazeta KG

Vypracoval: Ján Galoci, radca
Astana, 07.11.2017